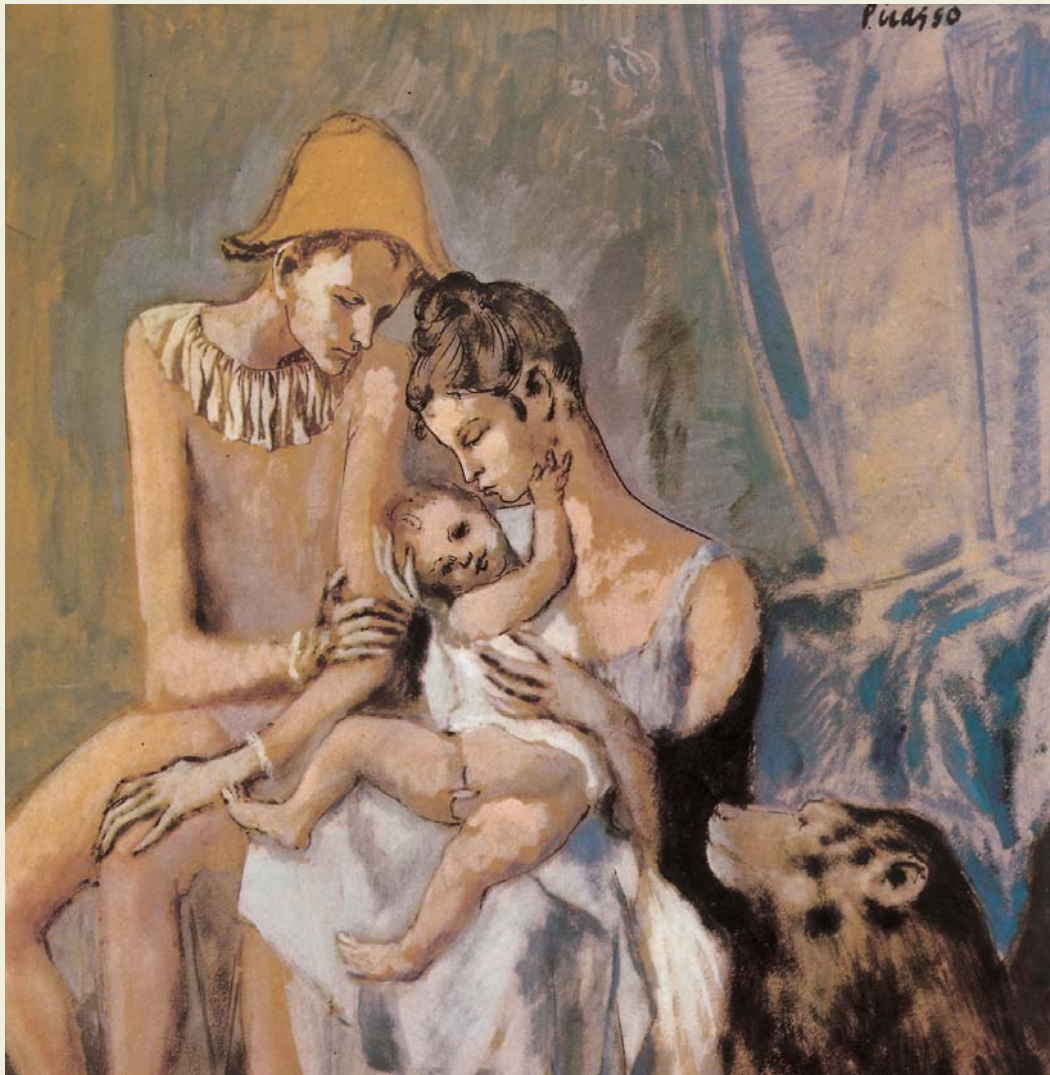

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Πάμπλο Πικάσο, *Η οικογένεια του ακροβάτη*

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΑΥΤΗΣ επιχειρούν να αποδώσουν την πολυπλοκότητα των σχέσεων, όπως αυτές διαμορφώνονται στο εσωτερικό της οικογένειας. Παρουσιάζονται ποικίλες εκδοχές των οικογενειακών σχέσεων, όπως γονιών και παιδιών, παιδιών και ηλικιωμένων ατόμων (παππούς – γιαγιά), μητέρας και κόρης. Μέσα από τα κείμενα, τα οποία ανήκουν σε διαφορετικές περιόδους της νεοελληνικής και της ξένης λογοτεχνίας, αναδεικνύονται η διαχρονικότητα και η οικουμενικότητα της οικογένειας ως θεσμού, αλλά και οι εξελίξεις της στο πέρασμα των χρόνων.

Άγγελος Σικελιανός

Της μάνας μου

Το παρακάτω ποίημα είναι απόσπασμα από το συνθετικό και πολύστιχο ποίημα του Άγγελου Σικελιανού Αλαφροϊσκιωτος (1909). Στο έργο αυτό, που αποτελεί την πρώτη επίσημη εμφάνιση του ποιητή στα νεοελληνικά γράμματα, υμνεί το φυσικό τοπίο της ιδιαίτερης πατρίδας του, της Λευκάδας, τις λαϊκές παραδόσεις, αλλά και ό,τι σχετίζεται με τη διαμόρφωση της δικής του χαρισματικής προσωπικότητας. Ένα από τα πρόσωπα που συνέβαλαν στη διαμόρφωση αυτή είναι και η μάνα του, τη σημαντική συμβολή της οποίας αναγνωρίζει ο ποιητής γεμάτος αυτοπεποίθηση.

Γεώργιος Ιακωβίδης, Μητρική στοργή

Μάνα μου, εφταπάρθενη✧
βαθιά αγκαλιά
που ως ουρανός ανοίγει!
Ανοίγει, ανοίγει –
μα από πού μπορεί η καρδιά να φύγει;

Πάντα θα 'ρτω να χαϊδευτώ
στα γόνατά σου από τ' αχνό✧
της ευλογίας το χέρι·
να πω το λόγο τον παλιό:
«Μάνα, φωτιά με βύζαξες
κι είναι η καρδιά μου αστέρι;»

Α. Σικελιανός, *Λυρικός Βίος*,
τόμ. 1, Οι φίλοι του βιβλίου

✧ **εφταπάρθενη**: πάναγνη ✧ **αχνό**: τρυφερό, απαλό

Ερωτήσεις

- 1 Στη συνείδηση του ποιητή η μητέρα του αποτελεί μια καθαγιασμένη παρουσία. Βρείτε σε ποια σημεία και με ποιες λέξεις ή φράσεις πετυχαίνει να δώσει αυτήν τη διάσταση στη μητρική μορφή.
- 2 Ποιο ρόλο αναγνωρίζει ο ποιητής, στους δύο τελευταίους στίχους του κειμένου, ότι έχει παίξει η μητέρα του στη διαμόρφωση της ποιητικής προσωπικότητάς του; Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το νόημα της μεταφορικής έκφρασης «φωτιά με βύζαξες»;
- 3 Μελετήστε την ακόλουθη επιστολή του Αντουάν ντε Σαιντ-Εξυπερύ προς τη μητέρα του και προσπαθήστε να βρείτε τα συναισθήματα πουιώθει ο συγγραφέας και το ρόλο που παίζει η παρουσία της μάνας:

Μανούλα μου,

Ξαναδιάβασα το χτεσινό σου γράμμα, γεμάτο τρυφερότητα. Μανούλα μου, πώς ήθελα να 'μουν κοντά σου! Αν ήξερες πόσο μαθαίνω κάθε μέρα να σ' αγαπώ περισσότερο! Δεν έγραψα τις τελευταίες μέρες, γιατί έχου με τόση δουλειά τούτο τον καιρό. Είναι ήσυχα και γλυκά απόψε –όμως είμαι λυπημένος– δεν ξέρω γιατί.

[...] Γράψε μου, τα γράμματά σου μου κάνουν καλό. Τα δέχομαι σα μια δροσιά. Μανούλα μου, πώς τα καταφέρνεις να βρίσκεις αυτές τις γλυκές κουβέντες που μου γράφεις; Μένω συγκινημένος όλη τη μέρα... Σ' έχω τόσο ανάγκη, όσο τον καιρό που ήμουνα μικρός. Οι επικεφαλής, η στρατιωτική πειθαρχία, οι ασκήσεις, τι στεγνά και στυφά πράγματα! Σε συλλογιέμαι να ταχτοποιείς τα λουλούδια μέσα στο σαλόνι, και με πιάνει μια αντιπάθεια για τους «επικεφαλής».

Πώς άντεξα και σ' έκαμα μερικές φορές να κλάψεις; Όταν το σκέφτομαι, είμαι τόσο δυστυχημένος. Σ' έκαμα ν' αμφιβάλεις για την αγάπη μου. Και όμως αν την ήξερες, μανούλα μου!...

Είσαι ό,τι καλύτερο υπάρχει στη ζωή μου. Νιώθω απόψε τη νοσταλγία της πατρίδας, σαν ένα παιδάκι. Να σκέφτομαι πως εκεί κάτω περπατάς και μιλάς και πως θα μπορούσαμε να είμαστε μαζί, κι όμως ούτε χαίρομαι την τρυφεράδα σου ούτε μπορώ να 'μαι για σένα ένα στήριγμα.

Στ' αλήθεια είμαι βαθύτατα λυπημένος απόψε. Στ' αλήθεια είσαι η μόνη παρηγοριά όταν είμαι λυπημένος. Σαν ήμουνα παιδί, γύριζα με τη βαριά μου τσάντα στη ράχη, κλαίοντας μ' αναφιλητά γιατί με τιμώρησαν –θυμάσαι τότε στο Μανς;– και μόνο που μ' αγκάλιαζες, όλα τα ξεχνούσα. Ήσουν ένα στήριγμα δυνατό που με γλίτωνε από τους επιμελητές και τους παπάδες. Ένιωθε κανείς σιγουριά μες στο σπίτι σου –ήμαστε δικόι σου μονάχα– τι ωραία που νιώθαμε!

Ε, λοιπόν, πάντα είναι το ίδιο. Εσύ είσαι και τώρα το καταφύγιο, εσύ μονάχα τα ξέρεις όλα – εσύ μπορείς να με κάνεις να λησμονάω και να νιώθω πάλι σαν ένα μικρό, μικρό αγόρι.

Μανούλα μου, σ' αφήνω. Έχω πολλή δουλειά. Θα σταθώ λίγο στο παράθυρο ν' αναπνεύσω. Έξω τραγουδάνε τα βατράχια όπως στο Saint Maurice, όμως ετούτα τραγουδάνε τόσο πιο άσχημα!

Σε φιλώ πολύ τρυφερά

ο μεγάλος σου γιος Αντουάν

(Από το βιβλίο του Αντουάν ντε Σαιντ-Εξυπερύ *Γράμματα στη μητέρα του*. Η επιστολή αυτή περιλαμβάνεται στην ανθολογία *Για τη μάνα*, Μαρής.

- 4 Περιγράψτε σε δύο παραγράφους τη σημασία που έχει και το ρόλο που παίζει στη ζωή σας η δική σας μητέρα, ανεξάρτητα αν ζει κοντά σας ή όχι.

Διαθεματική εργασία

Αναζητήστε σε ζωγραφικούς πίνακες εικαστικές αποδόσεις της μητρικής μορφής. Δοκιμάστε και οι ίδιοι να αποδώσετε εικαστικά τη μητέρα σας ή γενικά τη μητρότητα ως έννοια.

Εμμανουήλ Ροΐδης

Η εορτή του πατρός μου

Στο διήγημα αυτό, το οποίο δημοσιεύτηκε το 1895, ο Ροΐδης ειρωνεύεται την τυπικότητα που επικρατούσε στις σχέσεις ανάμεσα στα μέλη μιας μεγαλοαστικής οικογένειας. Η αγάπη και ο σεβασμός του γιου προς τον πατέρα εκβιάζονται ως υποχρέωση στο όνομα της καλής ανατροφής και γι' αυτό καταλήγουν σε κωμική φάρσα.

Την ερχομένην Πέμπτην είναι η εορτή του Αγ. Ιωάννου και του πατρός μου. Δεν υπάρχει κίνδυνος να το λησμονήσω, αφού η μητέρα μου μού το ενθυμίζει δέκα φορές τουλάχιστον την ημέραν, με κάποιον μάλιστα θυμόν, ευρίσκουσα ότι δεν με συγκινεί όσον έπρεπε η αγγελία ότι ο πατήρ μου λέγεται Ιωάννης.

Η αλήθεια είναι ότι τον πατέρα μου τον σέβομαι και κάπως τον φοβούμαι, διότι είναι άνθρωπος σοβαρός, ολιγόλογος και δεν μου δίνει πολύ θάρρος, δύσκολον όμως μου είναι να θεωρήσω ως μέγα κατόρθωμά του και το ότι ονομάζεται Γιάννης.

Οκτώ ημέρες προ της εορτής, με είπεν η μητέρα μου ότι ήτο καιρός να ετοιμάσω την προσφώνησίν μου. Η διαταγή αυτή ηύξησε την στενοχωρίαν μου. Εύρισα ότι ήτο όλως περιττόν και κάπως άνοστον να προσφωνήσω τον πατέρα μου, ενώ δεν είχα τίποτε νεότερον να του είπω. Έπειτα δεν ήξευρα και καλά πώς φέρονται οι προσφωνούντες. Έπρεπεν άρα να σταθώ εις δύο βημάτων απόστασιν, να υποκλιθώ και έπειτα ν' αρχίσω την ανάγνωσιν της προσφωνήσεως, ή πρώτα να χώσω την μύτη μου, καλοσφουγγισμένην, εις τα κόκκινα γένια του πατρός μου; Εφοβούμην μήπως φανώ γελοίος και ακόμη περισσότερον μήπως εννοήσει πόσον γελοίαν εύρισα την τελετήν.

Διά να γίνουν τα πράγματα με τάξιν, ηθέλησεν η μητέρα μου να κάμομεν προγυμνάσεις και δοκιμάς, απαράλλακτα καθώς εις το θέατρον. Η απαγγελία μου δεν την ευχαρίστησε διόλου, διά τον λόγον ότι έλειπεν από αυτήν η απαιτουμένη δόσις συγκινήσεως. Απεφάσισε λοιπόν ότι καλύτερο θα ήτο να προσφέρω την προσφώνησίν μου έγγραφον και μαζί με αυτήν μίαν γάστραν ♦ ανθέων.

Την επομένην ημέραν ηρχίσαμεν από το πρωί την σύνταξιν της προσφωνήσεως. Η μητέρα μου ήτο παλαιά μαθήτρια του Αρσακείου και επροσπάθει, ξύουσα την κεφαλήν της με την βελόνην του πλεξίματος, να ενθυμηθεί όσα έμαθεν από τον Ράνταν αρχαία ελληνικά. Η προσφώνησις άρχιζε:

«Πάνσεπτε και Αγαπητέ μοι ♦ Πάτερ,

Έμπλεως ♦ συναισθημάτων ευφροσύνης παρίσταμαι κατά τήνδε ♦ χαρμόσουνον

♦ γάστραν: γλάστρα ♦ μοι: μου ♦ έμπλεως: γεμάτος ♦ τήνδε: αυτήν εδώ

Ἡ εορτή του πατρὸς μου Εμμανουήλ Ροΐδης

ἡμέραν, ἵνα υποβάλω ὑμῖν...» και ηκολούθουν ἄλλαι δέκα ἀράδες ἀπελέκητες ελληνικούρες, τας οποίας ἔπρεπε ν' ἀντιγράψω ἐπάνω εἰς χαρτί με χρυσὰς σειρὰς και ἓνα περιστέρι εἰς τὴν ἀριστεράν γωνίαν. Δὲν ἠξιώθην ποτὲ νὰ λάβω βραβεῖον καλλιγραφίας, ἔπειτα ἔτρεμαν ὀλίγον και τὰ δάκτυλά μου, διότι ἦτο Γενάρης και δὲν ἀνάπταμεν φωτιάν παρὰ μόνον εἰς τὸ μαγειρεῖον. Μὲ ὅλην μου λοιπόν τὴν καλὴν θέλησιν ἐγέμιζα μελάνι τὰ ο, τὰ ρ, και τὰς ουρὰς τοῦ ζ, και διὰ κάθε μου-ντζούραν ἐλάμβανα ἀπὸ τὴν μητέρα μου ἓνα μπάτσον. ✦ Μὲ ἔκαμε ν' ἀντιγράψω τὴν προσφώνησιν ἐπτὰ φορές και θὰ τὴν ἀντέγραφα βεβαίως πολὺ περισσότερες, ἀν τὸ χαρτί με τὰς χρυσὰς γραμμάς και τὸ περιστέρι δὲν ἐκόστιζεν δεκαπέντε λεπτά τὸ φύλλον.

Τὸ ἀπόγευμα ὑπήγαμεν εἰς τὴν Ἀγίαν Εἰρήνην νὰ προμηθευθῶμεν τὴν γάστραν και ἐκάμαμεν τὰ δύο ἀνθοπωλεία ἀνω κάτω. Ἡ μητέρα μου ἐμυρίζετο τὸ ἐν ✦ μετὰ τὸ ἄλλο ὅλα τὰ φυτὰ, με κάποιαν δυσπιστίαν, ὡς νὰ ἦσαν ψάρια, και ὅσα δὲν εὑρίσκει βρόμικα τὰ εὑρίσκειν ἀκριβά. Ἔτυχε και νὰ πατήσει ἐπάνω εἰς ἓνα νεκρικὸν στέφανον, ὅπου εὑρίσκετο καταγῆς. Ο ἀνθοπώλης ἦτο ἄνθρωπος με ὀλίγην ὑπομονήν και ἀκόμη ὀλιγοτέραν ἀνατροφὴν. Τὴν ὀνόμασε «Μάγισσαν» και ἐμένα «ἔκτρωμα». Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι εἶχα μίαν κάποιαν ὁμοιότητα με τὸν πατέρα μου. Μετὰ πολλὰ παζάρια ἐδέχθη, διὰ νὰ μας ξεφορτωθεῖ, νὰ μας ἀφήσει ἓνα ἀρρωστημένον γεράνιον διὰ μίαν και ἐξήντα πέντε.

Τὴν παραμονὴν τῆς εορτῆς ἐκάμαμεν γενικὰς δοκιμάς. Ἡ μητέρα μου με εἶχε διδάξει πὼς ἔπρεπε νὰ παρουσιασθῶ, κρατῶν τὸ χειρόγραφον εἰς τὴν μίαν χεῖρα και τὸ ἄνθος εἰς τὴν ἄλλην, πὼς ἔπρεπε νὰ τὸ προσφέρω και νὰ προβῶ ἔπειτα εἰς τὸν ἀσπασμὸν τῆς πατρικῆς δεξιᾶς. Κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ἠκούσαμεν τὸ βήμα τοῦ πατρός μου και ἔσπευσα νὰ κρύψω τὴν γάστραν ὑποκάτω ἀπὸ τὴν κλίνην. Εἶμαι ὁμῶς βέβαιος ὅτι ὁ πατήρ μου τὴν παρετήρησεν, ἀλλ' εθεώρησε πρέπον νὰ ὑποκριθεῖ ὅτι δὲν εἶδε τίποτε, διὰ νὰ μὴ στερηθεῖ αὔριον τὴν εὐχαρίστησιν τῆς ἐκπλήξεως.

Τέλος πάντων ἀνέτειλεν ἡ ἐπίσημος ἡμέρα, σκοτεινὴ, βροχερὴ και παγωμένη. Ἡ μητέρα μου ἤλθε νὰ μ' ἐξυπνήσει πρὶν φέξει. Εἶχε βάλει τὸ μεταξωτὸν τῆς φουστάνι και μ' ἔκαμε νὰ φορέσω τὰ καλά μου. Ἐνύσταζα ἀκόμη, ἐκρύωνα, ἔσταζεν ἡ μύτη μου και μ' εβασάνιζαν αἱ χιονίστραι. Τὸν πατέρα μου εὐρήκαμεν εἰς τὸ κρεβάτι, φέροντα ὁμῶς ἐπὶ τῆς φαλάκρας

Ἀριστείδης Βαρούχας,
Κύριος που διαβάσει εφημερίδα

✦ ὑμῖν: σε σὰς, σε σένα ✦ ἓνα μπάτσον: ἓνα χαστούκι ✦ τὸ ἐν: τὸ ἓνα

Οικογενειακές σχέσεις

του, αντί του καθημερινού άσπρου του σκούφου, το βελούδινο κεντητόν φεσάκι των επισήμων ημερών. Τούτο όμως δεν τον εμπόδισε να υποκριθεί έκπληξιν, όταν επαρουσιάσθημεν ενώπιόν του, η μητέρα μου με το μεταξωτόν της φόρεμα και εγώ με την προσφώνησιν και με την γάστραν.

Πώς!, ανέκραξεν, είναι σήμερα η εορτή μου! Εγήρασα ακόμη έναν χρόνον. Έλα γυναίκα, να σε φιλήσω.

Όταν ήλθεν η σειρά μου, ευρέθην κάπως συγχυσμένος, διότι κατά το πρόγραμμα προηγέτο η προφώνησις, έπειτα ήρχετο η προσφορά της γάστρας και το φίλημα τελευταίον. Οπωσδήποτε προσπάθησα ν' αναρριχηθώ επί της κλίνης, αλλά μ' εδυσκόλευε πολύ το γεράνιον. Είχα κατορθώσει να θέσω το εν γόνατον επί αυτής, όταν μου εξέφυγεν από τας χείρας η γάστρα και εχύθη το βρεγμένον καστανόχωμα επάνω εις τα σινδόνια και το υποκάμισον του πατρός μου. Το τοιούτο περίχυμα ήτο βεβαίως δυσάρεστον μ' εκείνο το κρύον. Άδικον λοιπόν θα ήτο να παραπονεθώ αν, αντί φιλήματος, έλαβα από τον πατέρα μου μίαν μούντζαν, η δε μήτηρ μου μ' εσυνόδευσεν ως την θύραν διά να με φιλοδωρήσει έναν τελευταίον μπάτσον. Η μόνη μου μετά τα τόσα βάσανα παρηγορία είναι ότι η προσεχής εορτή του πατρός μου απέχει ακόμη τριακοσίας εξήντα πέντε ημέρας.

Ε. Ροΐδης, *Άπαντα*, τόμ. 5, Ερμής

Ερωτήσεις

- 1 Πώς αντιμετωπίζει ο αφηγητής όλη την τελετή της γιορτής του πατέρα του;
- 2 Ποια σχέση φαίνεται να υπάρχει ανάμεσα στον αφηγητή και τους γονείς του; Απαντήστε με αναφορές στο κείμενο.
- 3 Υπάρχει στο διήγημα ειρωνεία και αυτοσαρκασμός; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.
- 4 Υπάρχουν σημεία μέσα στο κείμενο που σας έκαναν να γελάσετε; Ποια είναι αυτά; Πώς πέτυχε ο συγγραφέας να δώσει αστείο τόνο στην αφήγηση;
- 5 Όπως φαίνεται στο διήγημα, η τυπικότητα και η υποχρέωση χαρακτήριζαν σε παλαιότερες εποχές τη σχέση παιδιών-γονέων. Σχολιάστε τες, συγκρίνοντάς τες με τη σημερινή πραγματικότητα.

Διαθεματική εργασία

Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Η μία να γράψει μια φανταστική ιστορία γύρω από μια οικογενειακή γιορτή η οποία κατέληξε σε κωμική φάρσα, και να τη διαβάσει στην τάξη με θεατρικό τρόπο. Η άλλη ομάδα να παρουσιάσει με τη γλώσσα του σώματος (παντομίμα, μιμήσεις, χειρονομίες) την ίδια ιστορία, προσπαθώντας με κατάλληλες γκριμάτσες ή κινήσεις να κάνει κατανοητή την υπόθεση.

Λάμπρος Πορφύρας

Το στερνό παραμύθι

Ο Λάμπρος Πορφύρας παρουσιάζει με παραμυθικό τρόπο το τέλος του πιο συμπαθητικού και πιο γλυκού προσώπου της οικογένειας, της γιαγιάς. Έτσι, η τόσο συνδουασμένη με τα παραμύθια και τα εγγονάκια γιαγιά συναντά τον Αρχάγγελο και τον ακολουθεί στους ουρανούς μέσα σε ένα πραγματικό παραμύθι-ποίημα, που αυτήν τη φορά δεν το διηγείται η ίδια, αλλά το εγγονάκι της. Το ποίημα ανήκει στη συλλογή που φέρει τον τίτλο Σκιές.

Πήραν στρατί στρατί το μονοπάτι
βασιλοπούλες και καλοκυράδες,
από τις ξένες χώρες βασιλιάδες
και καβαλάρηδες απάνω στ' άτι. ✧

Και γύρω στις γιαγιάς μου το κρεβάτι,
ανάμεσα από δυο χλωμές λαμπάδες
περνούσανε και σαν τραγουδιστάδες
τής τραγουδούσαν –ποιος το ξέρει– κάτι.

Κανείς για της γιαγιάς μου την αγάπη,
δε σκότωσε το Δράκο ή τον Αράπη,
και να της φέρει αθάνατο νερό.

Η μάνα μου είχε γονατίσει κάτω
μ' απάνω –μια φορά κι έναν καιρό–
ο Αρχάγγελος ✧ χτυπούσε τα φτερά του. ✧

Λ. Πορφύρας, Άπαντα, Ι.Γ. Βασιλείου

✧ **άτι**: άλογο ✧ **ο Αρχάγγελος**: Αρχάγγελοι στη χριστιανική θρησκεία είναι ο Γαβριήλ και ο Μιχαήλ. Ο Μιχαήλ είναι ο άγγελος του θανάτου, ο ψυχοπομπός, αυτός δηλαδή που οδηγεί τις ψυχές στους ουρανούς ✧ **χτυπούσε τα φτερά του**: η φράση απηχεί τη λαϊκή δοξασία ότι ο άγγελος χτυπά τα φτερά του την ώρα που βγαίνει η ψυχή (βλ. τις εκφραστικές λέξεις του λαού *αγγελόσκιασμα, αγγελόκροισμα, αγγελοχτύπημα* ή και απλώς *αγγελικό*, που αποδίδουν το ψυχορράγημα, το ξεψύχισμα)

Οικογενειακές σχέσεις

Ερωτήσεις

- 1 Ο ποιητής παρουσιάζει το θάνατο της γιαγιάς μέσα σε ατμόσφαιρα λυπητερού παραμυθιού. Με ποιους τρόπους επιτυγχάνεται η ατμόσφαιρα αυτή;
- 2 Ποιο παράπονο εκφράζει ο ποιητής στην τρίτη στροφή;
- 3 Στο ποίημα συνυπάρχουν εικόνες από την πραγματική ζωή, την εξωπραγματική (παραμυθική) ατμόσφαιρα και τη θρησκευτική πίστη. Εντοπίστε τους σχετικούς στίχους.

Διαθεματική εργασία

Αφού αναζητήσετε σε λεξικά και εγκυκλοπαίδειες την ετυμολογία της λέξης «παραμύθι», που υπάρχει στον τίτλο του ποιήματος του Πορφύρα, βρείτε αν το περιεχόμενο του ποιήματος ανταποκρίνεται σε αυτές τις σημασίες.

Ράλλης Κοψίδης, Χωρίς τίτλο

Λέων Τολστόι

Ο παππούς και το εγγονάκι

Στο μικρό αυτό αφήγημα ο μεγάλος Ρώσος στοχαστής και συγγραφέας Λέων Τολστόι σκιαγραφεί με λιτότητα το θέμα της συμβίωσης του γέροντα γονιού με την οικογένεια του παιδιού του. Η στοιχειώδης πλοκή οδηγεί στη λύση-μήνυμα που είναι η αγάπη και η κατανόηση προς τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας.

Ο παππούς είχε γεράσει πολύ. Τα πόδια του δεν τον πήγαιναν, τα μάτια του δεν έβλεπαν, τ' αυτιά του δεν άκουγαν. Δόντια δεν είχε. Κι όταν έτρωγε, του χυνόταν το φαγητό. Ο γιος του και η νύφη του δεν τον έβαζαν πια μαζί τους στο τραπέζι, αλλά του 'διναν να φάει πάνω στη μεγάλη χτιστή χωριάτικη θερμάστρα ♦ όπου πλάγιαζε.

Κάποτε που του βάλανε να φάει στο πήλινο πιάτο, του ξέφυγε από τα χέρια, έπεσε κι έσπασε. Η νύφη του άρχισε τότε να τον μαλώνει πως όλα τα χαλάει στο σπίτι και σπάει τα πιάτα. Τέλος του είπε πως αποδώ και πέρα θα του 'διναν να τρώει στην ξύλινη γαβάθα. Ο παππούς αναστέναξε μόνο και δεν είπε τίποτα.

Μια μέρα ο άντρας με τη γυναίκα του παρακολουθούσαν που ο γιος τους μαστόρευε κάτι σκαλίζοντας ένα μικρό κούτσουρο. Ο πατέρας λοιπόν τον ρώτησε:

«Τι φτιάχνεις εκεί, Μίσα;».

Κι ο Μίσα απαντά:

«Φτιάχνω μια μεγάλη γαβάθα, πατερούλη. Όταν εσύ κι η μάνα μου γεράσετε, θα σας ταΐζω σ' αυτήν τη γαβάθα».

Ο άντρας κι η γυναίκα του κοιτάχτηκαν και δάκρυσαν. Νιώσανε ντροπή που είχαν προσβάλει τον παππού. Κι από τότε τον βάλανε να τρώει μαζί τους στο τραπέζι και τον πρόσεχαν όπως πρέπει.

Ι. Μπιλίμπιν, από την εικονογράφηση του ρωσικού λαϊκού παραμυθιού *Το φτερό του σταυραϊτού*

Λ. Τολστόι, *Διηγήματα, μύθοι και παραμύθια*, μτφρ. Π. Ανταίος, Ωκεανίδα

♦ **θερμάστρα:** στη Ρωσία οι άνθρωποι κάθονταν και κοιμόνταν σε μεγάλες χτιστές θερμάστρες-τζάκια

Οικογενειακές σχέσεις

Ερωτήσεις

- 1 Πώς φέρονται οι γονείς του Μίσα στο γέρο παππού του και πώς αντιδρά εκείνος;
- 2 Ποιο γεγονός έκανε τους γονείς του Μίσα να αλλάξουν τη στάση τους απέναντι στον παππού και πώς εξηγείτε αυτή την αλλαγή;
- 3 Στο διήγημα παρουσιάζεται ο κύκλος της ανθρώπινης ζωής μέσα από τις τρεις ηλικιακές φάσεις της. Ποια χαρακτηριστικά κάθε φάσης διακρίνετε;
- 4 «Ο παππούς και το εγγονάκι» έχει ορισμένα χαρακτηριστικά λαϊκού παραμυθιού. Μπορείτε να τα επισημάνετε;

ΛΕΩΝ ΝΙΚΟΛΑΓΙΕΒΙΤΣ ΤΟΛΣΤΟΪ

Ο μεγάλος Ρώσος συγγραφέας Λέων Νικολάγιεβιτς Τολστόι γεννήθηκε το 1828 στη Γιάσναγια Πολιάνα και πέθανε το 1910 στο Ασάποβο. Καταγόταν από πλούσια οικογένεια ευγενών γαιοκτημόνων, αλλά μικρός έχασε τους γονείς του και μεγάλωσε κοντά σε συγγενείς οι οποίοι φρόντισαν να του δώσουν μεγάλη μόρφωση. Σπούδασε και μιλούσε πολλές γλώσσες, ταξίδεψε στην Ευρώπη και επηρεάστηκε από τα έργα του Μοντεσκιέ και του Ρουσό. Νέος εντάχτηκε στο ρωσικό στρατό και πολέμησε με ανδρεία στον Κριμαϊκό πόλεμο. Επιστρέφοντας εγκαταστάθηκε στην πατρική γη, παντρεύτηκε, απέκτησε 13 παιδιά και αφοσιώθηκε στη συγγραφή και στους κοινωνικούς αγώνες. Ο Τολστόι ως συγγραφέας και στοχαστής οραματίζεται μια κοινωνία ισότητας και δικαιοσύνης, απορρίπτει τη βία, υποστηρίζει την πειθώ ως μέσο πάλης και προτείνει την επιστροφή στον αγροτικό τρόπο ζωής. Κορυφαία μυθιστορήματά του είναι ο *Πόλεμος και Ειρήνη*, η *Άννα Καρένινα* και η *Ανάσταση*. Έγραψε και πολλά διηγήματα, θεατρικά έργα, μύθους, παραμύθια και δοκίμια.

Ζωρζ Σαρή

Νινέτι

Στο απόσπασμα αυτό από το ομότιτλο βραβευμένο βιβλίο της Ζωρζ Σαρή θίγονται δύο κρίσιμα προβλήματα που αφορούν το σύγχρονο τρόπο ζωής και την αδυναμία του σημερινού ανθρώπου να επικοινωνήσει, να πλησιάσει το συνάνθρωπό του. Το ένα έχει σχέση με την αδυναμία επαφής των γονιών με τα παιδιά τους και με τις ενοχές που συχνά αισθάνονται αυτοί· το άλλο με την κρίση της ταυτότητας, την αγωνία δηλαδή του παιδιού για την καταγωγή του, τους γονείς, τις ρίζες του.

Εημέρωνε. Το τρένο πλησίαζε στο Παρίσι. Τα περίχωρά του διαγράφονταν όλο και πιο καθαρά. Εικόνες μιας γρήγορης βουβής ταινίας. Σπίτια ομοιόμορφα με κεραμιδένιες δίριχτες σκεπές, καμινάδες να καπνίζουν κι ο ψηλόλιγνος καπνός τους να σμίγει με την πρωινή ομίχλη. Μικροί ασθενικοί κήποι φραγμένοι, δέντρα απογυμνωμένα από τα φύλλα τους και στην άκρια του δρόμου, στη φυλασσομένη διάβαση, πίσω από την μπάρα, ✧ ακίνητοι, άντρες, γυναίκες, με τα ρούχα της δουλειάς, αγουροξυπνημένοι, να κοιτούν την ταχεία να περνά και να ονειρεύονται χώρες, πολιτείες, κάποιο άλλο περίχωρο που ποτέ δε θα γνωρίσουν στη σύντομη ζωή τους.

Ο Προσπέρ χτύπησε διακριτικά την πόρτα του βαγκόν λι ✧ και μπήκε. Η Έμμα είχε κιόλας σηκωθεί, ήταν ντυμένη και χτένιζε τα μαλλιά της.

– Πώς κοιμηθήκατε;, τη ρώτησε φιλώντας την τρυφερά.

Η αδελφή του ακούμπησε το δείκτη του χεριού της πάνω στα χείλη της:

– Σσος..., του ψιθύρισε. Κοιμάται ακόμη η καημενούλα, ήταν τόσο κουρασμένη. Εγώ ήμουν πολύ παραγμένη, κάθε τόσο ξυπνούσα, σκεφτόμουν το κοριτσάκι μου, εξόριστο στις καλόγριες...

– Έλα καλή μου, μη στενοχωριέσαι. Κι εσύ στα δώδεκα χρόνια σου ήσουν οικότροφος στο ίδιο κολέγιο, και δεν έπαθες τίποτε...

– Όχι, Προσπέρ, δεν είναι το ίδιο. Εμένα κανένας δε με ξεφορτώθηκε. Η μητέρα, ο Πολ μ' έστειλαν στο Παρίσι, γιατί στο Σαιν Λουί δεν υπήρχε λύκειο... Αναγκαστικά, όπως όλα τα παιδιά των αποίκων, έπρεπε να πάω στη Γαλλία. Όμως το Νινετάκι μου μπορούσε να συνεχίσει στην Αθήνα το σχολείο του. Η απόφασή μου να την διώξω –δική μου ήταν η απόφαση– βαραίνει την καρδιά μου, με απελπίζει...

✧ **μπάρα**: το ξύλινο ή σιδερένιο προφυλακτικό χώρισμα στις διαβάσεις των σιδηροδρομικών γραμμών ✧ **βαγκόν λι**: κλινάμαξα (βαγόνι τρένου με κρεβάτια)

Οικογενειακές σχέσεις

– Έμμα, τι υπερβολές είναι αυτές;

– Μην υψώνεις τη φωνή, Προς, θα την ξυπνήσεις. Τώρα που πλησιάζει το τέλος της διαδρομής, τολμώ να πω την αλήθεια: διώχνω το παιδί μου. Αχ, αγαπημένε μου αδερφέ, όλη τη νύχτα ξαναζούσα την ευλογημένη μέρα της γέννησής της, στην Κωνσταντινούπολη. Θυμόμουν με νοσταλγία τους πόνους της γέννας πάνω στο μεγάλο κρεβάτι κι ύστερα την ευτυχία που με πλημμύρισε όταν έσφιξα στην αγκαλιά μου το μωρό μου, το θαύμα της ζωής. Η Νινέτ μού χάρισε μια αίσθηση μοναδικότητας: ήμουν η εκλεκτή του Θεού, η πρώτη γυναίκα στον κόσμο που γεννούσε... Θυμάμαι πώς την είχαν φασκιώσει[♦] κι εγώ φώναξα να την ξεφασκιώσουν. Ήθελα από την πρώτη της ανάσα να νιώσει ελεύθερα, να κουνάει χέρια και ποδαράκια. Ο Σωκράτης τρόμαζε που η κόρη του έκλαιγε, για μένα το

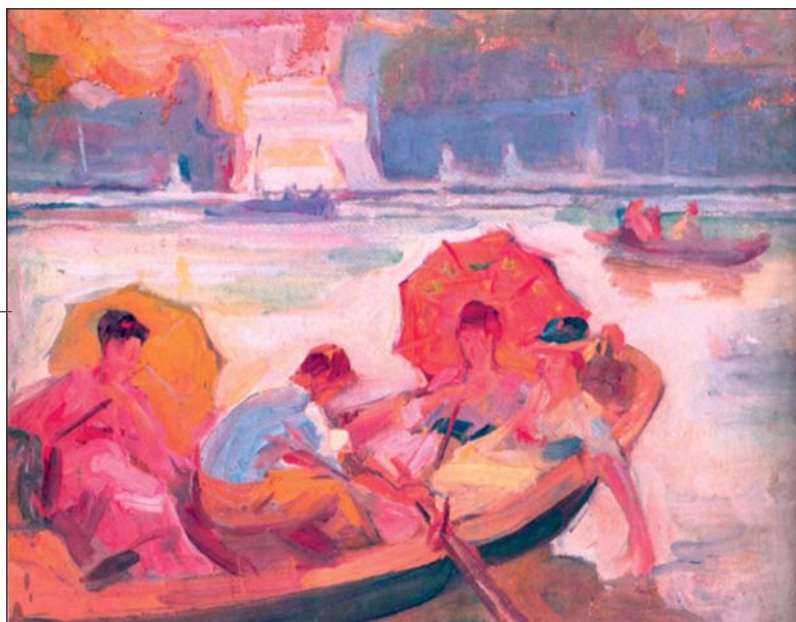
κλάμα της ήταν τραγούδι. Αδερφέ μου, θα σου ανοίξω την καρδιά μου: όταν γέννησα την Ειρήνη κι ύστερα τη Ζωή, ήμουν ευτυχισμένη και με την ίδια λαχτάρα τις έσφιξα στην αγκαλιά μου, όμως κρυφή μου αδυναμία είναι η Νινέτ. Την αγαπώ όσο κανέναν άλλο στον κόσμο.

Η Έμμα έκλαιγε στην αγκαλιά του αδερφού της.

– Μην κλαις, μην κλαις, θα ξυπνήσεις τη μικρή...

Η μικρή δεν κοιμόταν. Είχε ξυπνήσει πριν ακόμη σηκωθεί η μητέρα της. Ένα κακό όνειρο την τρόμαξε και της έδιωξε τον ύπνο. Ήταν, λέει, σε μια απέραντη θάλασσα και γύρω της κόσμος πολύς, η κυρία Λίνα, ο Τουλουμπής και η Τουλουμπίνα, η Μαλβίνα, η κυρία Περσεφόνη και πολλά μωράκια ίδια με

την Ειρήνη, μα πουθενά η μαμά· κι ο καπετάνιος κολυμπούσε στο πλάι της και της είπε: μην ψάχνεις, η μαμά σου πνίγηκε· και η κυρία Περσεφόνη γελούσε, κι εκείνη έκανε να φωνάξει «βοήθεια» και το στόμα της ήταν μπουκωμένο νερό. Άνοιξε τρομαγμένη τα μάτια και ξανατρόμαξε: τι ήταν αυτό το ντάκα ντούκου; Είχε ξεχάσει πως βρισκόταν στο τρένο. Πού ήταν η μαμά της; Η μαμά ξεπρόβαλε από την κάτω κουκέτα με το μεσοφούστανο[♦] να της σφίγγει τη μέση και με τους απαλούς της ώμους γυμνούς να φέγγουν στο γκριζωπό πρωινό. Αργά, περπάτησε ως το

Σ. Παπαλουκάς, Βάρκα στο Σηκουάνα

[♦] **την είχαν φασκιώσει:** την είχαν τυλίξει με φασκιά, δηλαδή υφασμάτινες λουρίδες, με τις οποίες τύλιγαν τα νεογέννητα [♦] **με το μεσοφούστανο:** με το μεσοφόρι, το κομπινεζόν

παράθυρο, κοίταξε έξω και δάκρυα έτρεξαν στα χλωμά μάγουλά της. Η Νινέτ μέσα από τις χαραμάδες των κλειστών ματιών της, με την καρδιά της να φτερουγάει ακόμα, άρχισε να παραφυλάει την Έμμα, σαν να περίμενε να ανακαλύψει ένα μυστικό πίσω από τους κρυφούς στεναγμούς της. Κι ύστερα την είδε να ντύνεται αργά, χαμένη στις σκέψεις της, να χτενίζει με τα δάχτυλα τα ξανθά της μαλλιά και τότε χτύπησε η πόρτα και μπήκε ο θεός. Άρχισαν να μιλούν ψιθυριστά, γιατί «η καημενούλα κοιμάται», και η «καημενούλα» σφάλισε δυνατά τα μάτια να μην καταλάβουν πως ήταν ξύπνια και άκουγε τις κουβέντες τους. Η μαμά έκλαιγε πάλι: «Διώχνω το παιδί μου», κι ύστερα να θυμάται τη μέρα που το γέννησε πάνω στο μεγάλο κρεβάτι με τ' αστραφτερά πόμολα, στην Κωνσταντινούπολη... Το κρατούσε στην αγκαλιά της, του έλυne τη φασκιά κι εκείνο έκλαιγε, το κλάμα του ήταν τραγούδι... Και να που τώρα ορκίζεται πως αγαπάει εκείνη, την κόρη της, τη Νινέτ, πιο πολύ κι απ' τη Ζωή και την Ειρήνη, πως την αγαπάει όσο κανέναν άλλο στον κόσμο. «Η Νινέτ είναι το θαύμα της ζωής μου...»

Οι λέξεις ελαφριές, πουπουλένιες, στροβιλίζονται, χαϊδεύουν τα μάγουλα της Νινέτ, τρυπώνουν βαθιά στο μυαλό της, στις σπηλιές όπου τα παιδιά καταχωνιάζουν της ζωής τα καμώματα, τα χαρούμενα ή τα λυπητερά, να τα θυμούνται αργότερα, σαν μεγαλώσουν.

Η Νινέτ όμως δε θα περιμένει για να θυμηθεί. Οι μαγικές λέξεις της μαμάς μπαίνουν πλάι και μετριούνται με το χτες: ποιο είναι το φασκιωμένο μωρό στην αγκαλιά της Έμμα; Η Νινέτ! Ποιο είναι το θαύμα της ζωής; Η Νινέτ! Ποιος χάρισε την πιο μεγάλη ευτυχία στην κυρία Έμμα; Η Νινέτ! Τρεις φορές, χίλιες φορές η Νινέτ! Και ξαφνικά το σκοτεινό πέπλο του θυμού και της πίκρας της σκίζεται. Ναι, εκεί στη Μοτοβίλοφσκα, ο παλιο-Κόλιας την έδειρε, γιατί του έσκισε ένα βιβλίο του πιάνου, κι εκείνη τον δάγκωσε και του έριξε πέτρες. «Μαυροτσούκαλο, δεν αξίζεις ούτε το μουχλιασμένο καρβέλι...», της φώναξε, κι εκείνη ξαφνιάστηκε: «Ποιο καρβέλι;». Ήταν μικρή και κουτούλα, πίστεψε όλες τις λέξεις που ο χαζο-Κόλιας τής έμπηξε σαν καρφιά στην καρδιά της: «Μπα, δεν το ξέρεις; Είσαι παιδί μιας Τσιγγάνας. Η μαμά σου, αυτή που νομίζεις μαμά σου, σ' αγόρασε για ένα καρβέλι ψωμί – κι αυτό το 'χε για πέταμα, γιατί ήταν μουχλιασμένο». Τόσα χρόνια παιδί μιας Τσιγγάνας, και η μαμά της, η όμορφη Έμμα, να μην είναι η αληθινή της μαμά! Και ξαφνικά, εκεί ψηλά, στην κουκέτα του βαγκόν λι ο κόμπος λύθηκε, τα κακά μάγια σκορπίστηκαν και η Νινέτ νιώθει να γεννιέται ξανά μέσα στο τρένο που πλησιάζει στο Παρίσι. Ανοίγει τα μάτια κι αντικρίζει το φως ενός κόσμου καινούριου και όμορφου.

- Ξύπνησες, κόρη μου;
- Καλημέρα, μανούλα...

Οικογενειακές σχέσεις

Ερωτήσεις

- 1 Ποιος εφιάλτης βασάνιζε τη Νινέτ από τα παιδικά της χρόνια και από ποιο περιστατικό ξεκίνησε;
- 2 Με ποιο τέχνασμα η συγγραφέας απαλλάσσει οριστικά την ηρωίδα από τη λαθεμένη πεποίθηση που είχε για την καταγωγή της;
- 3 Με ποιες λέξεις, εικόνες και εκφραστικά μέσα περιγράφεται η χαρά της Νινέτ την ώρα που ακούει το διάλογο της μητέρας με το θείο της;
- 4 Σε ποια σημεία του αποσπάσματος φαίνεται η αγάπη της μητέρας για τη Νινέτ;
- 5 Στο απόσπασμα υπάρχει ατμόσφαιρα κοσμοπολιτισμού, που συνδέεται με τις διάφορες χώρες και πόλεις, τα ξένα ονόματα, τα κολέγια, τα τρένα κ.λπ. Βρείτε τα σχετικά χωρία στο κείμενο και συζητήστε στην τάξη σας αυτή την παλαιά μορφή ζωής που αναδύεται μέσα από την αφήγηση.

Διαθεματική εργασία

Αναζητήστε πληροφορίες για τα ευρωπαϊκά κολέγια, στα οποία φοιτούσαν εσώκλειστα αγόρια και κορίτσια στις αρχές του 20ού αι. Μπορείτε να δείτε και ταινίες με αυτό το θέμα.

ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ

Η Ζωρζ Σαρή γεννήθηκε στην Αθήνα το 1925. Έκανε θεατρικές σπουδές και εργάστηκε ως ηθοποιός στο θέατρο και στον κινηματογράφο. Το συγγραφικό έργο της απευθύνεται κυρίως σε παιδιά και αντλεί τα θέματά του από τα προβλήματα των νέων και από την ελληνική ιστορία. Το 1994, το βιβλίο της *Νινέτ* τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Παιδικής Λογοτεχνίας. Από τα έργα της ξεχωρίζουν: *Τα γενέθλια*, *Τα Χέγια*, *Ο θησαυρός της Βαγίας*, *Το ψέμα*, *Τα στενά παπούτσια*, *Το παραράδιασμα*, *Ο χορός της ζωής*, *Το γαϊτανάκι*.

Τούλα Τίγκα

Τα πράγματα στρώνουν περισσότερο

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ομότιτλο κεφάλαιο του μυθιστορήματος Η εποχή των νακίνθων, που εκδόθηκε το 1993. Η κεντρική ηρωίδα, η Ελένη, ένα νεαρό κορίτσι, καταγράφει στο ημερολόγιό της τις σημαντικές περιόδους της ζωής της, στις οποίες δίνει το όνομα λουλουδιών. Στην «εποχή των νακίνθων» περιγράφει τα γεγονότα που ζει, όταν η μητέρα της χωρίζει από τον πατέρα της και ξαναπαντρεύεται.

Ημαμά και ο Λάμπρος μάς παρακολουθούσαν από μακριά, ήρεμα, όπως έδειχναν, αλλά, όπως μου είπε αργότερα η μαμά, όλο αγωνία για το πώς θα τα πηγαίναμε οι δυο μας. Δεν ήταν και τόσο εύκολο πράγμα, όπως καταλαβαίνετε, δυο κορίτσια στην πιο δύσκολη ηλικία να βρεθούν να ζουν μαζί, σε συνθήκες, βέβαια, αρκετά ευνοϊκές αλλά όχι και τόσο συνηθισμένες. Πώς έγινε και τα καταφέραμε χωρίς μεγάλες δυσκολίες; Πιστεύω πως όλοι βοηθήσαμε, ακόμα κι εγώ, παρ' όλη την γκρίνια μου και τις ιδιοτροπίες μου. Ο Λάμπρος ήταν ίσως λιγότερο ανήσυχος απ' τη μαμά. Πρώτα πρώτα, είχε πια την κόρη του μαζί του. Ύστερα, ήξερε το χαρακτήρα της Αγγελικής και της είχε εμπιστοσύνη πως θα φερθεί σωστά στην κάθε περίπτωση. Για τη μαμά βέβαια ήταν πολύ πιο πολύπλοκα τα πράγματα και αρκετές φορές έπιανα στο ύφος της την αγωνία της – μήπως ζηλεύω εγώ; μήπως νιώθει ξένη η Αγγελική; μήπως κακοκαρδίσει το Λάμπρο; κι ένα σωρό άλλα απλά, καθημερινά πράγματα, που ευτυχώς, όμως, μπορούσε να τα συζητάει με το Λάμπρο και να βρίσκει κάποιο τρόπο για να τ' αντιμετωπίσει. Πολλές φορές μάλιστα, κάτι απογεύματα στην κουζίνα ή την ώρα που ανέβαιναν για ύπνο στο δωμάτιό τους, τους έβλεπα να κουβεντιάζουν τρυφερά – όχι σαλιαρίσματα και γλύκες της κακιάς ώρας, αλλά μ' εκείνη τη δυνατή, ωραία φυσική τρυφερότητα που δείχνουν οι άνθρωποι όταν βρίσκουν ο ένας στήριγμα στον άλλον. Είμαι σίγουρη πως κάτι τέτοιες ώρες μιλούσαν για μένα και την Αγγελική.

Σιγά σιγά μας κέρδισε όλους η Αγγελική. Και πιο πολύ εμένα. Τα κατάφερε να γεμίσει τη μέρα μου, όπως είχε γεμίσει και το διπλανό δωμάτιο με όμορφα και παράξενα πράγματα ή το σπίτι μας με τα γέλια της, τα τραγούδια της και την κιθάρα της. Ξέρετε πόσο ωραία ένιωθα που έμπαινα πολλές φορές στο σπίτι και άκουγα κιθάρα; Είχε αποκτήσει μια ακόμα καινούρια φωνή το σπίτι μας.

Ύστερα, είχαμε να φροντίζουμε τα ζωντανά μας τώρα πια. Βγάσαμε βόλτα το Μάρκο και είχα μάθει να το αγαπώ κι εγώ αυτό το ζωάκι και να το πονάω όσο και

Οικογενειακές σχέσεις

η Αγγελική, που το είχε μεγαλώσει. Πρώτη φορά ένιωθα έτοιμο για ένα ζώο. Μέχρι τότε, μόνο από την κυρία Μερόπη άκουγα πόσο μπορεί να δεθεί κανείς με ένα ζώο, και πολύ με συγκινούσε η ιστορία του σκύλου της, που ήταν σαν άνθρωπος του σπιτιού και τους περίμενε όλους, έναν έναν, να γυρίσουν το βράδυ στη γωνία του δρόμου, για να πάει κι εκείνος να κοιμηθεί, μέχρι που ψόφησε από την πολλή αγάπη που της είχε, τότε που εκείνη αρρώστησε. Και πάντα ήθελα να αισθάνομαι κι εγώ έτοιμο για ένα ζώο, αλλά η μαμά δεν αποφάσιζε να αποκτήσουμε σκύλο. Έτσι, ο Μάρκος της Αγγελικής μου ήρθε σαν ένα ωραίο δώρο. Μόνο που ήταν πολύ σαματατζής. Του σκύλου του περιπετρά μας, απέναντι, του έκανε πόλεμο νεύρων. Όταν τον άκουγε να γαβγίζει, έτρεχε και ο Μάρκος στα κάγκελα και ξεσήκωναν τη γειτονιά. Μόνο η Αγγελική τον ησυχάζε.

Το θέμα είναι πως έπρεπε να είναι ήσυχη και η Αγγελική, για να ησυχάζει ο Μάρκος. Αλλά η Αγγελική σπάνια ήταν ήσυχη. Συνήθως όταν έκανε σχέδια: για τη στέρνα που θα την κάναμε πίσω, για το δώμα που θα το κάναμε αίθουσα συνεδριάσεων, για να μη μας ακούει και να μη μας ενοχλεί κανένας όταν συνεδριάζαμε, και πως θ' αρχίζαμε αλληλογραφία με παιδιά από τις πέντε ηπείρους, για να γνωρίσουμε τον κόσμο και να εξασκηθούμε και στις ξένες γλώσσες, κι ότι θα μ' έστρωνε στη δίαιτα για τα καλά, μέχρι να χάσω δέκα κιλά: πως θα μου μάθαινε κιθάρα ή πως θα έπρεπε ν' αγοράσουμε κομπιούτερ και να κάνουμε και μαθήματα κιόλας, μια και δεν είχαμε στο σχολείο, κι ένα σωρό σχέδια, που έβαζε και ημερομηνίες πότε θα τ' αρχίζαμε και πότε θα τα τελειώναμε.

Αλλά, να σας πω την αλήθεια, εγώ μπερδευόμουν να κάνω πολλά πράγματα μαζί, για να μη σας πω ότι βαριόμουν και λίγο καλοκαιριάτικα με τη ζέστη. Η Αγγελική όμως με κατσάδιαζε: «Τολμάς να λες ότι βαριέσαι στη σημερινή εποχή; Αυτό είναι κάτι σαν άχρηστη πολυτέλεια. Ξέρεις σε τι σημαντική εποχή ζούμε;». Φαίνεται, λοιπόν, ότι δεν ήξερα, γιατί εγώ κάπως αλλιώς τις υπολόγιζα τις εποχές. Για μένα, η εποχή που ζούσαμε ήταν μόνο η «εποχή των νακίνθων», η εποχή δηλαδή που η μαμά μου αποφάσισε να ξαναπαντρευτεί και μου ήρθανε τα πάνω κάτω. Ήμουν σίγουρη πως εγώ ήμουν το κέντρο του κόσμου κι ότι αυτά που συνέβαιναν σ' εμένα και στη ζωή μου ήταν τα πιο σημαντικά απ' όσα συνέβαιναν στον κόσμο ολόκληρο.

Πόσο άδικο είχα όμως και πόσο πιο σωστά έβλεπε τα πράγματα η Αγγελική! Εγώ έβλεπα μόνο τα δικά μου, τα κοντινά μου, και τα έβλεπα περισσότερο συναισθηματικά και περισσότερο καθημερινά. Η Αγγελική τα έβλεπε με τη λογική περισσότερο και, κυρίως, όχι με το σήμερα που ζούσαμε ή με το χτες που είχαμε ζήσει, αλλά με το αύριο που ερχόταν τρέχοντας όλο καινούρια καταπληκτικά πράγματα. Κι έπρεπε να την ακούγατε τι ωραία που τα έλεγε ή τι ωραία που συζητούσε με την Ελευθερία, που είχε κι εκείνη τα ίδια μυαλά και τις ίδιες απόψεις, ή

Τα πράγματα στρώνουν περισσότερο Τούλα Τίγκα

με το Λάμπρο, που έβρισκε ευκαιρία να της μαθαίνει χίλια δυο, από το τι είναι οι σοσιαλδημοκράτες μέχρι τι είναι μια ακάλυπτη επιταγή.

Ξέρετε πόσα πράγματα έμαθα κι εγώ από την Αγγελική, και κυρίως πόσα πράγματα κατάλαβα καλύτερα με τον τρόπο που μου τα έλεγε; Γιατί πολλές φορές ανακάλυπτα πως τα ίδια πράγματα είχα ακούσει κι εγώ από τον μπαμπά μου ή τη μαμά μου, αλλά δεν μπορούσα ή δεν ήθελα να τα καταλάβω και να τα παραδεχτώ. Μήπως και ο μπαμπάς μου δε μου έλεγε πως στην εποχή μας ζούμε όλοι καθημερινά μια επανάσταση ή κάποιο μικρό ή μεγάλο θαύμα της τεχνολογίας, της επιστήμης, και ότι συντελούνται σημαντικές αλλαγές γύρω μας, που αλλάζουν τελείως τον κόσμο, και πως οι νέοι άνθρωποι είναι αυτοί που θα παίξουν τον κύριο ρόλο, αρκεί να τους δημιουργήσουμε πρότυπα και προϋποθέσεις... Μου τα έλεγε και τα σημείωνα και στο ημερολόγιό μου, αλλά ακούγονταν κάπως επίσημα και λίγο ακαταλαβίστικα, ενώ η Αγγελική μιλούσε τη δική μου γλώσσα και την καταλάβαινα καλύτερα.

Έτσι, πήγαιναν όλα καλά μέσα στο σπίτι μας. Ηούχασε και ο θεός Απόστολος, πως δεν είχε φτάσει η συντέλεια του κόσμου με το δεύτερο γάμο της μαμάς, πλησίαζε και ο καιρός για τις διακοπές κι εγώ είχα ψοφήσει στη δίαιτα και είχα χάσει κιόλας τέσσερα ολόκληρα κιλά. Είχα αλλάξει και χτένισμα και αισθανόμουν έτοιμη να απογειωθώ. Όλα μου φαίνονταν ακόμα πιο όμορφα: η γειτονιά, η πόλη, το ποτάμι με τις πρασινάδες του. Ακόμα και τον Άλκη τον έβλεπα διαφορετικά· δηλαδή, θέλω να πω, έλεγα μέσα μου: «Πού θα μου πάει; Θα τον κάνω να με προσέξει».

Στον μπαμπά δεν πήγαινα πια τόσο συχνά, με τόσα πράγματα που είχα να κάνω όλη μέρα και με τόσα καινούρια που είχα στο μυαλό μου. Του τηλεφώνουσα όμως και του έλεγα: «Όλα απίθανα! Θα έρθω να τα πούμε». Μου φαινόταν κι εκείνος τελευταία διαφορετικός, σαν να είχε αποκτήσει η φωνή του στο τηλέφωνο περισσότερη ένταση, περισσότερο χρώμα, κάτι τέτοιο, και πολλές φορές δεν τον έβρισκα στο σπίτι όταν του τηλεφώνουσα, πράγμα περίεργο για τον μπαμπά, που περνούσε όλο του το απόγευμα με τα караβάνια του. Και αποφάσισα τελικά να πάω να τον δω, να του πω και τα νέα και να με καμαρώσει κιόλας που είχα αδυνατίσει και είχα βγάλει και τα σιδεράκια.

Βασίλης Σπεράντζας, Στο μπαλκόνι

Τ. Τίγκα, Η εποχή των υακίνθων, Πατάκης

Οικογενειακές σχέσεις

Ερωτήσεις

- 1 Με ποιο κοινωνικό φαινόμενο της εποχής μας ασχολείται το κείμενο; Αποτελεί κατά τη γνώμη σας ιδιαίτερη περίπτωση ή είναι συνηθισμένο στις μέρες μας;
- 2 Προσπαθήστε, στηριζόμενοι στα στοιχεία που προσφέρει το κείμενο, να περιγράψετε την εμφάνιση και το χαρακτήρα των δύο κοριτσιών.
- 3 Ποια άλλα πρόσωπα εμφανίζονται στο κείμενο και τι ρόλο παίζουν;
- 4 Τι φοβάται στην αρχή η μητέρα της Ελένης;
- 5 Ποιες αλλαγές σημειώνονται στον τρόπο με τον οποίο βλέπει τα πράγματα η Ελένη ύστερα από την εγκατάσταση της Αγγελικής στο σπίτι;
- 6 Υποθέστε ότι κρατάτε κι εσείς ημερολόγιο, όπως η ηρωίδα του αποσπάσματος. Καταγράψτε στο τετράδιό σας μια ημέρα σας (π.χ. τη σημερινή).

Διαθεματική εργασία

Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Η μία να διαβάσει ολόκληρο το μυθιστόρημα *Η εποχή των υακίνθων* της Τούλας Τίγκα και η άλλη το γνωστό βιβλίο *Το ημερολόγιο της Άνας Φρανκ*. Παρουσιάστε στην τάξη τα δύο βιβλία, που είναι γραμμένα στο είδος του ημερολογίου, και συζητήστε γι' αυτά.

ΤΟΥΛΑ ΤΙΓΚΑ

Η Τούλα Τίγκα γεννήθηκε στα Τρίκαλα το 1944. Σπούδασε Αγγλική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και ασχολήθηκε με τη λογοτεχνία, δημοσιεύοντας κείμενά της σε περιοδικά και εκδίδοντας διηγήματα και μυθιστορήματα. Το πεζογραφικό έργο της απευθύνεται σε κοινό ενηλίκων [*Ιστορία για μελάνι και πένα* (1986), *Η άλλη όχθη του καλοκαιριού* (1989), *Η τριπλή νύχτα* (1991)], αλλά και σε εφήβους [τα μυθιστορήματα *Οδός Γραβιάς* (1984), *Η εποχή των υακίνθων* (1993), *Η βοή των υδάτων* (1996), *Τα χρόνια τρέχοντας* (1999)]. Η συγγραφέας αντλεί τα θέματά της από τη σύγχρονη πραγματικότητα και τα προβλήματά της· η γραφή της χαρακτηρίζεται από εκφραστική λιτότητα και ικανότητα διαγραφής των χαρακτήρων. Για τα εφηβικά της μυθιστορήματα έχει τιμηθεί με διάφορα βραβεία και διακρίσεις.